

2022-11-14

Justitiedepartementet

Remissyttrande över Ds 2022:18 – *Straffansvar för psykiskt våld*

RFSL, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter, har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Ds 2022:18 - *Straffansvar för psykiskt våld*. RFSL lämnar härmed följande synpunkter.

RFSL:s målsättning är att samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter ska gälla för hbtqi-personer som för alla andra i samhället. RFSL arbetar lokalt, nationellt och internationellt och har cirka 7 000 medlemmar och 34 avdelningar spridda över Sverige. RFSL bedriver en mängd olika verksamheter och projekt. Till exempel har RFSL stödverksamheter, en utbildningsverksamhet, verksamheten Newcomers (en stödgrupp och mötesplats för nyanlända i Sverige) och en enhet som arbetar särskilt med hivprevention och hälsa. RFSL:s internationella arbete är också omfattande och vi samarbetar med hbtqi-organisationer i andra delar av världen. RFSL möter och erbjuder stöd till hbtqi-personer som utsatts för våld i nära relationer, genom bl.a. den nationella verksamheten RFSL Stödmottagning samt i lokala stödverksamheter med kuratorer runt om i landet.

Utredningen i fråga består av två delar; dels ett förslag om att en ny brottstyp benämnd *psykisk misshandel* ska införas i brottsbalken och dels ett förslag om förändring av åtalsreglerna för ärekränkingsbrotten förtal, grovt förtal och förolämpning. Gällande den andra delen av utredningen, om eventuella behov av förändring av åtalsregleringen vid ärekränkingsbrotten, avstår RFSL från att yttra sig.

RFSL välkomnar förslaget att införa den nya brottstypen psykisk misshandel. Precis som beskrivs i utredningen är det också vår erfarenhet, utifrån de ärenden vi följt under åren, att det är sällan som anmälningar om pågående och upprepat psykiskt våld av en partner (t.ex. upprepade lindrigare hot, ovälkomna besök, kränkande nedsättande tillmälen, förlöjliganden, kontroll av sociala relationer, utfrysning, påtryckningar, skadegörelse och manipulation) leder till åtal. Detta trots att det är den mest vanliga formen av våld i nära relationer. Forskning och erfarenhet av arbete mot våld i nära relationer visar att det psykiska upprepade våldet skadar den utsatta

personens självkänsla på ett sätt som kan få stora konsekvenser, då det upprepade psykiska våldet har en kumulativ effekt och inte kan bedömas enbart utifrån de enskilda händelserna.

Det är tydligt att nuvarande lagstiftning med t.ex. fridskränkingsbrotten inte har fungerat på det sätt den var ämnad att göra, där det skulle vara möjligt att väcka åtal för flera upprepade lindrigare gärningar. Som utredaren konstaterar är psykiskt våld redan straffbart i stor utsträckning i svensk lagstiftning, men skyddet behöver ytterligare stärkas då rådande lagstiftning inte ger ett tillräckligt skydd. Också för att Sverige behöver följa internationella åtaganden, bl.a. Istanbulkonventionen, behöver det lagstadgade skyddet mot psykiskt våld i nära relationer skärpas. I ett flertal andra länder har man resonerat på liknande vis och kriminaliserat psykiskt våld och kontroll. Utredningens förslag på denna punkt överensstämmer med Istanbulkonventionens artikel 33, Barnkonventionens artikel 19, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättnings artikel 17 samt EU:s brottsofferdirektiv.

Utredningen har haft i uppdrag att ha ett hbtqi-perspektiv i analysen. Detta utifrån att hbtqi-personer tillhör en särskilt sårbar grupp med särskild utsatthet. Utredaren skriver att för att vara inkluderande har man valt att använda begreppet *våld i nära relationer* (och inte *mäns våld mot kvinnor*) i utredningen. I kapitel 3.11 *Våld mot grupper i särskild utsatthet* tar utredningen upp specifika exempel på utsatthet för hbtqi-personer, tillsammans med andra särskilt utsatta grupper. RFSL uppskattar att det på ett tydligt sätt lyfts, med specifika exempel på särskild utsatthet, både när det gäller våld från partner/närstående och när det gäller omvändelseförsök. I resten av den långa texten utgår de allra flesta exempel dock från mäns våld mot kvinnor. Det är förståeligt på ett sätt, utifrån att det i domar är mer vanligt. Dock bidrar detta till att återigen delvis osynliggöra våld i många hbtqi-personers nära relationer. Uppdraget att ha ett hbtqi-perspektiv blir därför ett slags tillägg till huvuddelen av utredningen i stället för att perspektivet genomsyrar hela utredningen. Tyvärr vet vi att förekomsten av våld i hbtqi-personers nära relationer är minst lika vanlig eller vanligare jämfört med cis-kvinnors utsatthet för våld av män de har en relation med. Trots att den genomgående benämningen i utredningen är *våld i nära relationer* präglas den av perspektivet *mäns våld mot kvinnor* som normen för hur våld i nära relationer ser ut. Det är olyckligt att allt annat våld i nära relationer framstår som undantag. Att ha en sådan utgångspunkt kan förleda även framtida poliser, åklagare och domare att förringa förekomsten av annat våld i nära relationer och bristen på synlighet kan påverka i synen på allvarlighetsgraden på så sätt att den inte bedöms vara lika hög eller akut vid alla former av våld i nära relationer.

Trifa Shakely
Förbundsordförande

Kina Sjöström
Temaledare Individ och stöd